

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۶/۰۱/۱۵

میر عبدالواحد سادات

اهمیت شناخت از پدران بزرگ معنوی ما

بخاطر روشننگری امروز ما و درک از مدرنیته و مشروطیت در جدل تاریخی و جاری «مشروع» و «مشروطه» شناخت مشروطیت در افغانستان، بدون درک از نقش پر اهمیت روحانیون روشن ضمیر و پیوند آنان با اندیشه قانون، آزادی و مسئولیت اجتماعی، ممکن نیست.

جدل تاریخی میان «مشروع» و «مشروطه» در تاریخ بازتابی از کشاکش میان استبداد، استعمار و بیداری فکری جامعه افغانستان بوده می باشد. بازخوانی این تجربه، امروز بیش از هر زمان دیگر، برای روشننگری و بیداری ملی ما حایز اهمیت بزرگ می باشد.

نخستین سراج الاخبار افغانستان؛ طلوع آگاهی

امروز، (۲۲ جدی) مصادف است با سالروز نشر نخستین شماره سراج الاخبار افغانستان، نشریه‌ای که در (۱۲ جنوری ۱۹۰۵ میلادی) در (۳۶) صفحه منتشر شد و نقطه عطفی در تاریخ مطبوعات، اندیشه سیاسیو بیداری ملی کشور بهشمار میرود.

عنوان این نشریه بزرگ توسط زنده یاد سید محمد داود حسینی فقید، خطاط بزرگ هفت قلمی، ادیب و بیدل شناس معروف، خطاطی گردیده بود.

سراج الاخبار افغانستان را میتوان و بهدرستی یکی از مظاهر روشن و بومی مدرنیته در افغانستان دانست، البته با این توضیح مهم که این مدرنیته، تلفیقی، تدریجی و درونزا بود.

مدرنیته‌ای که از دل نیاز ملی، سنت دینی، و مواجهه با جهان جدید زاده شد، اما بهدلیل ساختارهای سیاسی و اجتماعی ناپایدار، ناتمام ماند.

مسئولیت این نشریه را مولوی عبدالروف خان کندهاری فقید، متخلص به «خاکی»، سرمدرس مدرسه‌شاهی (درسگاه علوم دینی در مسجد چوبفروشی کابل) بر عهده داشت و مولوی نجفعلی فقید از استادان دارالعلوم حبیبیانا (لیسه عالی حبیبیه)، معاون ایشان بود.

چنانکه علامه عبدالحی حبیبی فقید در کتاب جنبش مشروطیت در افغانستان توضیح میدهد، تأسیس این نشریه به ابتکار منوران و دانشمندان مدرسه شاهی و دارالعلوم حبیبیه صورت گرفت. آنان اینپیشنهاد را به امیر حبیبالله خان ارائه کردند تا:

«انجمنی از دانشمندان افغانی بهوجود آید، تا یک جریده پانزدهروزه به نام سراج الاخبار افغانستان درکابل نشر نماید.»
(نقل از صفحه شش همان کتاب)

اما این حرکت روشنگران، به مذاق استعمار و اعیان دربار خوش نیامد، و سرانجام، «سرپنجه استعمارگلوئی آن را گرفت» و نشریه بهگونه‌های ظالمانه توقیف گردید.

مولوی عبدالروف «خاکی»، روحانی مشروطهخواه و پیشگام بیداری ملی مولوی عبدالروف خان کندهاری، از رهبران فکری مشروطیت اول، فرزند مولوی عبدالحی کاکر قندهاری شهید بود؛ عالمی که در خرقة مبارک، به دستور مستقیم امیر عبدالرحمن خان به شهادت رسید. با اینهمه، اعضای این خانواده در برابر استبداد خاموش نماند و فرزندان در مشروطیت دوم ونهضت امانی نقش برجستهای ایفا کردند.

از جمله، مولوی عبدالواسع کندهاری فقید فرزند دوم این خاندان، از علمای بزرگ روشنضمیر، مدافعان کمیت و سیادت قانون و مؤلف نخستین قانون جزای کشور با عنوان تمسک القضاة امانیه بود، شخصیتی که بحق به عنوان «پدر تقنین افغانستان» شناخته میشود، که متأسفانه سرانجام توسط حبیبی الله کلکانی اعدام گردید.

میراث فکری و ادبی این روحانی منور

مولوی «خاکی» فقید، افزون بر جایگاه دینی و سیاسی، در زبانهای عربی، دری و پشتو آثار متعددی از خود بهجا گذاشت و شاعری ذواللسانین بود. اندیشه او، آمیزهای از دین، آگاهی ملی، آزادیخواهی و اصلاح اجتماعی است. منحیث حسن ختام، این یادداشت را با خشنودی روان آن آزادیخواه بزرگ و همزمان شان، دو بیت از اشعارشانرا با دوستان شریک مینمایم:

افغان اگر نظر فگند بر صلاح خویش
اول ببایدش که بگيرد سلاح خویش
گر اصلاح وی، طلب عیش و عشرتست
فرض است انکه محو کند اصطلاح خویش

با حرمت